

➤ Stal IJsselherten

“Het welzijn van paarden staat op 1”

In maart deden wij een oproep wie deel wilde nemen aan een zogenaamde 'voorbeeldinspectie' voor het Keurmerk Paard & Welzijn, om in beeld te brengen waar een bedrijf aan moet voldoen om het keurmerk te halen. Uit de inzenders viel de keuze op Stal IJsselherten, een kleinschalige trainings- en pensionstal in Etten. "Het welzijn van de paarden staat bij ons op 1", was te lezen in hun motivatie. De aanwezige KPW-inspecteurs toetsten die uitspraak in de praktijk.

Tekst: **CHARLOTTE DEKKER** — Beeld: **JACOB MELISSEN**

Sabine en Johan hebben het welzijn van de paarden hoog in het vaandel staan. "We proberen de paarden echt zo goed mogelijk te verzorgen, maar je kan natuurlijk bedrijfsblind worden, dus dan is het toch spannend wat het oordeel is."

De keuring start met een uitgebreide administratie door dierenartsen Sandra de Vreede en Peter Stolk. Per paard wordt een checklist ingevuld, en daarnaast wordt het hele bedrijf op diverse punten beoordeeld.

Vanwege corona waren er gedurende enkele maanden geen inspecties, maar medio augustus was het dan zover: Dierenarts Peter Stolk en zijn collega-inspecteur in opleiding Sandra de Vreede kwamen langs in Etten om te kijken of Stal IJsselhunten de kritische toets wist te doorstaan. Na een hartelijke ontvangst door eigenaresse Sabine Bouwman en haar partner Johan Renkema, werd onder het genot van een kop koffie eerst een berg aan administratie bijgewerkt. Sabine heeft van tevoren een vragenlijst ingevuld en een plattegrond van de stal opgestuurd. Op basis hiervan heeft het KPW steekproefsgewijs tien stallen geselecteerd, de paarden die in deze stallen staan worden individueel bekeken. Maar eerst worden van deze tien paarden de paspoorten gecontroleerd op chip en vaccinaties, de schofthoogte wordt genoteerd en het aantal uren beweging door training – al dan niet door de eigenaar. Ondertussen vertelt Sabine over het bedrijf. “We zijn hier in 1997 begonnen met een

klein stalletje waar ik mijn eigen paarden had en een paar paarden trainde. En dan komt er nog een stalletje bij, en nog een, en dan heb je ineens het aantal paarden dat je denkt ‘een hal zou ook fijn zijn’. Inmiddels hebben we een stal met 24 binnenboxen, een binnenbak, een buitenbaan, een stapmolen, vier paddocks en 2,5 hectare land. Dierenwelzijn vinden wij heel erg belangrijk, dus daar hebben we met de bouw al rekening mee gehouden. Zo kozen we voor ruime boxen met open wanden, zodat de paarden elkaar altijd kunnen zien. Ook hebben we gezorgd voor voldoende licht in de hele stalgang.”

Reclame

De lijsten zijn ingevuld, de koffiebekers zijn leeg, dus het is tijd voor de individuele inspectie van de geprikte paarden. De paarden staan op het land, dus worden eerst binnen gehaald. Peter Stolk licht in de stalgang alvast toe waar ze op letten bij de beoordeling van de stallen. “Is er sprake van tocht of veel stof, staan de paarden op stro of krullen, is het strobed dik genoeg, hebben ze schoon drinkwater, wat is de boxmaat en is er sociaal contact mogelijk? De grootte van een box moet minimaal twee keer de stokmaat in het kwadraat zijn. Voor merries met een veulen aan de voet vermenigvuldig je die norm met 1.66. Als er een luik in de

Steekproefsgewijs zijn tien stallen geselecteerd, de paarden die in deze stallen staan worden individueel bekeken, en de resultaten leiden tot een 'body condition score' per paard.

staldeer zit, zodat de paarden naar buiten kunnen kijken, dan mag je 1,5 meter optellen bij de boxoppervlakte." De stallen op Stal IJsselherten zijn 3,5 maal 3,25 meter, hebben aan drie zijdes open wanden én allemaal een luik en voldoen daarmee ruimschoots aan de eisen. Inmiddels arriveert het eerste paard uit de geselecteerde groep van tien. De meeste zijn van pensionklanten, maar we starten met Python die met zijn 30 jaar de oudste van stal is. "We hebben veel met hem gewonnen, hij heeft altijd reclame voor onze stal gemaakt!", zegt Sabine trots over de oude ruiter die met een frisse blik alert om zich heen kijkt. Python wordt uitgebreid bekeken en ook op het harde in stap en draf geïnspecteerd: hij slaagt met vlag en wimpel voor alle tests. Stolk: "Bij de individuele inspectie kijken we of er huidaandoeningen of verwondingen zijn, we bekijken de mondhoeken, het gebit, of de rug gevoelig is, we inspecteren de conditie van de voeten en eventuele overvulde gewrichten en noteren in het oog springende klinische afwijkingen. In stap en draf kijken we ook nog naar de ademhaling. Oftewel zo ongeveer de hele rataplan, maar het is géén aankoopkeuring. Het gaat erom de fysieke gesteldheid van het paard goed in te schatten, en we beoordelen alles in

PAARDENWELZIJN EN KEURMERK

Welzijn van paarden is een belangrijk onderwerp dat zowel binnen als ook buiten de paardenwereld steeds meer aandacht krijgt. Begin 2014 is dan ook het Keurmerk Paard en Welzijn (KPW) ontwikkeld en in de markt gezet. Dit keurmerk is in het najaar van 2017 overgenomen door de Sectorraad Paarden. Het doel van het KPW is om het welzijn van de gehouden paarden in Nederland steeds verder te verbeteren. Beoordelingen van paardenbedrijven op welzijnscriteria vormen de basis van het keurmerk. Het KPW is gebaseerd op het Welfare Quality® systeem. Dit houdt in dat het welzijn wordt geëvalueerd volgens de vier uitgangspunten: goede voeding, goede huisvesting, goede gezondheid en gepast gedrag. Voor deze uitgangspunten zijn een heel stel criteria gedefinieerd die tijdens een inspectie worden beoordeeld door ervaren paardenartsen die extra opgeleid zijn om een eenduidige beoordeling te waarborgen. Op de website keurmerkpaardenwelzijn.nl vindt u meer informatie en de uitgebreide handleiding.

De paarden worden ook beoordeeld in stap en draf, waarbij wordt gekeken naar de correctheid in beweging en de ademhaling.

De stallen worden beoordeeld op tal van zaken zoals op de aanwezigheid van tocht of veel stof, schoon drinkwater, de mogelijkheid van sociaal contact en de boxoppervlakte.

relatie tot het 'werk' dat het paard doet. Dit geven we weer in een zogenaamde 'body condition score'. We kijken naar het grotere geheel: krijgt ieder paard de voor hem passende aandacht en verzorging? Dat speelt allemaal mee." Stuk voor stuk worden de paarden beoordeeld, waarbij ook gekeken wordt naar hun huisvesting en verzorging.

Preventie en hygiëne

Er wordt een aantal vragen gesteld ten aanzien van allerlei aspecten van de preventieve gezondheidszorg op het bedrijf. Zo wordt er gevraagd naar het beleid ten aanzien van vaccinaties, ontwormen, gebits- en hoefverzorging en of er een dierenarts de zaken op bedrijfsniveau coördineert. Al snel blijkt hier een positief punt: op deze kleinschalige stal gelden duidelijke regels én Sabine en Johan hebben goed zicht op de gesteldheid van de paarden. "We enten centraal, ook tegen rhino. We hebben een uitgebreid wormbeleid: we doen in maart een mestonderzoek bij alle paarden, en ook wordt dit altijd bij nieuwe paarden op stal uitgevoerd. Als het nodig is worden paarden ontwormd, en in september vindt er weer een controle plaats." Een keer per jaar komt de tandarts en er is een vaste hoefsmid die zelf alle paarden inplant wanneer nodig. "Ook werken we met een dierenartspraktijk voor alle paarden. Het komt regelmatig voor dat de pensionklanten mijn advies vragen als ze denken dat hun paard niet 100% lekker in z'n vel zit of een wondje heeft. Ons advies wordt eigenlijk altijd opgevolgd." "Waar ligt voor jou de grens? Wanneer grijp je in zonder dat jou om advies wordt gevraagd?", vraagt Stolk aan Sabine. "Als een paard niet zuiver loopt en de eigenaar merkt het niet. Dan spreek ik ze daar zeker op aan." Ook het hygiënebeleid komt aan bod. Het valt op dat het hele complex er netjes uitziet. "Twee keer per jaar, in maart en september, houden we een grote schoonmaak. Veel pensionklanten en vrienden helpen hieraan mee, en na afloop hebben we een gezellige BBQ. De sfeer is top, iedereen komt vrijwillig de handen uit de mouwen steken!", vertelt Sabine. Overigens is het nu zomer, maar in de stallen is geen vlieg te vinden dankzij een automatische spray met bloemenextract. "Het is een natuurproduct, en legionellaproof: dat hebben we laten controleren. Door de nevel blijft de stal vliegvrij." Ook de zadelkamer wordt geïnspecteerd, zo wordt er gekeken of de bidden wel schoon zijn. En hoe houden Sabine en Johan schimmel buiten de deur? "We doen niet zoveel handel, dus er is niet veel verloop: dat scheelt natuurlijk. Daarnaast hebben alle paarden hun eigen tuig, en alles wordt na gebruik goed schoongemaakt. Als er een nieuw paard komt en we vertrouwen het niet helemaal, dat wordt deze met Imaverol behandeld en worden ook alle borstels gewassen."

Beweging

De inspecteurs vragen ook naar de totale dagelijkse beweging van de paarden in de ruimste zin van het woord: rijden, stapmolen, longeren, aan de hand wandelen, aangespannen werken: alles telt mee voor de minimale eis van twee uur per dag met uitzondering van één dag waarop

KOSTEN EN VERVOLG

De kosten voor een abonnement voor drie jaar inclusief de keuring voor het verkrijgen van het keurmerk is afhankelijk van het aantal paarden op het bedrijf. Ter illustratie, voor 10 paarden bedraagt de rekening €240, voor meer dan 80 paarden zijn de kosten 650,- (excl. btw). Als het keurmerk bij het eerste bezoek (eerste keuring) niet is toegekend, kan de stalhouder een tweede bezoek (herkeuring) aanvragen. Binnen drie maanden na de aanvraag wordt dit tweede bezoek uitgevoerd. Hier zijn wel extra kosten aan verbonden. Als het keurmerk bij het eerste bezoek is toegekend kan de stalhouder ongeveer 1,5 jaar later een vervolgbezoek verwachten. Als na de eerste inspectie blijkt dat het bedrijf ook aan de aanvullende extra richtlijnen voldoet die boven de basiseisen liggen, kan het KPW-plus worden toegekend. Als het KPW-plus is toegekend, krijgt de stalhouder ongeveer 2,5 jaar later een vervolgbezoek. Deze vervolgbezoeken zijn altijd op afspraak. Bij een volgend bezoek wordt altijd de rapportage en de daarin vermelde adviezen en actiepunten van het vorige bezoek geëvalueerd.

één uur voldoende is (met een minimum van 16 uur per week). Ook vrije beweging - met mogelijkheid tot visueel contact met andere paarden - behoort tot de criteria: minimaal zes keer per week een half uur voor alle aanwezige paarden. Stolk licht toe: "Stel dat een stal eigenlijk iets te klein is, dan kan een stal dit compenseren met een extra half uur vrije beweging per dag. Hier zijn allerlei protocollen voor opgesteld, die ook via de website te bekijken zijn." Nu in de zomer staan de paarden veel op de wei, maar ook in de winter wordt er gezorgd voor voldoende beweging. "De paarden staan gemiddeld drie, drie-en-een-half uur in de paddock. De meeste paarden worden zelf getraind door de eigenaar, of staan hier in training, maar in ieder geval hebben we van elk paard precies in beeld hoeveel uur hij in beweging is", vertelt Sabine. Afhankelijk van de verkregen beweging kunnen de paarden ook nog in de stapmolen.

Voer

Het ruwvoer wordt uitgebreid geïnspecteerd, het is voordroogkuil wat Sabine en Johan zelf hebben laten maaien en inkuilen. "We geven drie keer per dag zo'n 3,5 kilo ruwvoer per paard. Als een paard meer nodig heeft dan geven we 's avonds een extra portie. De laatste voerbeurt is rond half tien 's avonds." Belangrijk is dat een paard vrijwel continu beschikt over vers drinkwater en ruwvoer.

Ook het voer en het voerschema worden uitgebreid geïnspecteerd. De tijdstippen van voeren spelen een belangrijke rol in de beoordeling, net als dat ruwvoer vóór krachtvoer wordt gegeven.

De tijdstippen van voeren spelen een belangrijke rol in de beoordeling, net als dat ruwvoer vóór krachtvoer wordt gegeven. Stolk: “Een paard moet het liefst 24 uur per etmaal over ruwvoer beschikken. Richtlijn is niet langer dan zes uur zonder ruwvoer, en de paarden hebben hier vers stro en hebben dus ’s nachts ook nog wat te knabbelen.” Ook is het aan te raden de dag te beginnen met ruwvoer en niet met krachtvoer. Direct met krachtvoer beginnen kan alleen als het paard echt de hele nacht de beschikking heeft over hooi of kuil. Dit is vrijwel nooit het geval. “Wij voeren altijd eerst ruwvoer en dan krachtvoer, zomers staan de paarden natuurlijk ook in de wei, dus dan beperken we het tot twee porties ruwvoer per dag.”

Slecht weer protocol

De paarden komen alle dagen uit de stal, het hele jaar door. “In de zomer gaan ze rond negen uur naar buiten en rond drie, vier uur weer naar binnen. De periode dat ze niet de wei op gaan zijn er ruime paddocks aanwezig en een stapmolen. Zowel in de weides als in de paddocks wordt er rekening gehouden met de behoeftes van elk paard individueel. Ook al kan een paard moeilijk samen met een ander paard, wij zorgen er altijd voor dat ze niet alleen staan. Hier

zijn de weides en paddocks ook op aangepast.” Paarden die meer dan acht uur in de wei of paddock doorbrengen moeten daar voldoende beschutting hebben, zoals een schuilstal of een bomenrij die voldoende beschermt tegen zon en wind. Dat is hier niet, dus Stolk informeert naar een ‘slecht weer protocol’, het alternatief voor beschutting. Sabine heeft hier een prima antwoord op: “Als het echt heel slecht weer is kunnen de paarden ook in de molen. Is het erg warm dan zetten we ze in de schemering ’s ochtends zo vroeg mogelijk buiten, liefst zo rond vijf uur tot een uur of elf. De stallen zijn geïsoleerd dus lekker koel, de paarden vinden het dan fijn om weer naar binnen te gaan.”

Ook de afrastering valt onder de criteria die worden beoordeeld. Zo is bijvoorbeeld onbeschermd prikkeldaad absoluut not done. De weides zijn in

Na afloop van de inspectie vindt er een afsluitend gesprek plaats. Peter Stolk is positief, maar geeft aan: "Ik heb niet het laatste woord: op kantoor worden alle bevindingen langs de meetlat gelegd en besloten of het keurmerk wel of niet wordt toegekend."

Etten afgezet met draad, en daarover zijn de dierenartsen wel kritisch. Zij zien te vaak paarden met draadwonden in hun praktijk. "Dat we voor draad hebben gekozen in plaats van een houten afrastering heeft met name te maken met dat het handig is als we de wei injecteren of slepen. En er staat altijd stroom op, dus de paarden weten al snel dat ze uit de buurt moeten blijven. Maar het is zeker een aandachtspunt waar we over na gaan denken."

Vlekjes

De lijsten zijn ingevuld, de paarden en het complex geïnspecteerd. Enkele aandachtspunten zijn benoemd, maar Peter Stolk is toch overwegend zeer positief. Heeft Stal IJsselhunen het keurmerk gehaald? "Ik heb daarin niet het laatste woord: wij proberen alles zo objectief mogelijk in te vullen en te omschrijven, en sturen vervolgens onze bevindingen naar kantoor. Daar wordt alles langs de meetlat gelegd en besloten of het keurmerk wel of niet kan worden toegekend. Maar ik vind dat jullie het hier prima voor mekaar hebben", zegt Peter Stolk. "Kijk, er is geen koe zo bont of er zit een vlekje aan, maar jullie weten veel over de paarden en jullie klanten, de paarden zien er goed uit, krijgen veel beweging, en jullie hebben

alles volgens mij goed onder controle." En hoe heeft Sabine de keuring ervaren? "We proberen de paarden echt zo goed mogelijk te verzorgen, maar je kan natuurlijk bedrijfsblind worden, dus dan is het toch spannend wat het oordeel is. We kregen een paar aandachtspuntjes mee, waar we alleen maar blij mee zijn. Fijn ook dat je vragen kunt stellen, en alles gewoon goed kan bespreken. Ik vond het eigenlijk wel heel erg gezellig. We wachten nu gespannen af op de uitslag, maar ik heb goede hoop dat we zijn geslaagd!" En die hoop was terecht: inmiddels is Stal IJsselhunen voorzien van het prestigieuze en in hun geval zeer verdiende Keurmerk Paard en Welzijn Plus, wat betekent dat het bedrijf op alle punten meer dan gemiddeld voldoet aan de richtlijnen. ●